

OBSAH

Předmluva	11
1 Úvod do konfesního práva	12
1.1 Pojem a předmět konfesního práva	12
1.2 Pojem církve a náboženské společnosti	12
1.3 Konfesněprávní systémy	14
1.4 Prameny konfesního práva	15
1.5 Vztah konfesního práva k ostatním vědeckým disciplínám	16
1.6 Periodizace	16
2 Obecné dějiny konfesního práva	18
2.1 Starověký nábožensko-politický monismus	18
2.1.1 Orientální despotie Egypta a Mezopotámie (3000 př. n. l. – 525 př. n. l.)	18
2.1.2 Starověký Izrael (13. století–63 př. n. l.)	18
2.1.3 Vznik křesťanství (1. století)	19
2.1.4 Nesystematické pronásledování křesťanů (1. století – 250)	20
2.1.5 Systematické pronásledování křesťanů (250–311)	22
2.2 Období zápasu mezi světskou a duchovní mocí (313–1517)	23
2.2.1 Konstantinovský obrat (po roce 313)	23
2.2.2 Formula Gelasiana (494)	24
2.2.3 Islám (po 610)	25
2.2.4 Byzantský césaropapismus (395–1453)	26
2.2.5 Konstantinova donace (kolem 750)	27
2.2.6 Vznik papežského státu (754–774)	27
2.2.7 Vlastnické kostely (raný středověk)	28
2.2.8 Franský a otonský césaropapismus (8.–11. století)	29
2.2.9 Clunyjská reforma (10.–11. století)	30
2.2.10 Gregoriánská reforma (11. století)	31
2.2.11 Vyřešení sporu o investituru (1122)	32
2.2.12 Židé ve středověku a raném novověku (5.–18. století)	33
2.2.13 Papocésarismus (1198–1303)	33
2.2.14 Inkvizice (vrcholný středověk)	34
2.2.15 Bula Unam sanctam a teorie dvou mečů (1302)	37
2.2.16 Úpadek papežské moci (1303–1517)	38
2.3 Státní jurisdikcionalismus (16.–18. století)	40
2.3.1 Reformace (po 1517)	40
2.3.2 Kalvinismus (16. století)	41

2.3.3	Anglikánská církev (po roce 1534)	41
2.3.4	Tridentský koncil (1545–1563)	42
2.3.5	Redukce (16. až 18. století)	42
2.3.6	Restituční edikt (1629) a vestfálský mír (1648)	43
2.3.7	Katolický jurisdikcionalismus (17. a 18. století)	43
2.3.8	Teorie nepřímé moci církve ve světských záležitostech (17. století)	45
2.4	Období pluralitních vztahů (po roce 1787)	46
2.4.1	Americká odluka (1787–1791)	46
2.4.2	Francouzská revoluce (1789–1799)	47
2.4.3	Napoleon Bonaparte (1799–1815)	48
2.4.4	Sekularizace ve Svaté říši římské národa německého (1803)	49
2.4.5	Období po vídeňském kongresu (1815–1855)	50
2.4.6	Syllabus Pia IX. (1864)	50
2.4.7	Konec papežského státu (1870)	51
2.4.8	Garanční zákon a „římská otázka“ (1871–1929)	52
2.4.9	Německý kulturkampf (1871–1880)	53
2.4.10	Odluka církví od státu ve Francii (1871–1908)	54
2.4.11	Lateránské dohody (1929)	55
2.4.12	Sovětský komunismus (1917–1991)	56
2.4.13	Italský fašismus (1922–1945)	57
2.4.14	Německý nacismus (1933–1945)	58
2.4.15	Nacistické pronásledování a fyzická likvidace židů (1933–1945)	60
2.4.16	Poválečné mezinárodní smlouvy (po roce 1945)	61
2.4.17	Druhý vatikánský koncil (1963–1965)	62

3 České dějiny konfesního práva 64

3.1	Velká Morava (před 822–906)	64
3.1.1	Christianizace a sjednocení Moravy (831–833)	64
3.1.2	Byzantská misie (863)	64
3.1.3	Zakon sudnyj ljudem (863–867)	65
3.1.4	Bula Gloria in excelsis Deo (869)	65
3.1.5	Bula Industriae tuae (880)	66
3.1.6	Konec staroslověnské liturgie (885–886)	66
3.1.7	Obnova moravské církevní organizace (899)	66
3.2	Přemyslovský a lucemburský český stát (před 880–1419)	67
3.2.1	První pokus o christianizaci (845)	67
3.2.2	Křest prvního Přemyslovce Bořivoje (kolem 880)	67
3.2.3	Církevněsprávní důsledky odtržení Čech od Moravy (895)	68
3.2.4	Založení kostela sv. Víta (kolem 930)	68
3.2.5	Vznik pražského biskupství (973)	68
3.2.6	První kláštery a jejich postavení (po 973)	69
3.2.7	Výsady Boleslava II. (992)	69

001	3.2.8	Odkaz sv. Vojtěcha (po 997)	70
001	3.2.9	Břetislavova dekreta (1039)	70
001	3.2.10	Moravské biskupství (1063)	71
001	3.2.11	Vyšehradská kapitula (1070)	71
001	3.2.12	Zákroky proti zbytkům pohanství a staroslověnské liturgii (1092–1096).....	71
001	3.2.13	Povýšení pražského biskupství na říšské knížectví (1187)	72
001	3.2.14	První udělení investitury českým panovníkem (1197).....	72
001	3.2.15	Privilegium Filipa Švábského Přemyslovi Otakarovi I. (1198)	72
001	3.2.16	Uznání českého královského titulu papežem (1204)	72
001	3.2.17	Právo „svobodné“ volby českých biskupů (1207)	73
001	3.2.18	Konflikt mezi biskupem Ondřejem a králem Přemyslem Otakarem I. (1216) ..	73
001	3.2.19	Šacký konkordát (1221–1222)	74
001	3.2.20	Právní postavení židů (1254)	75
001	3.2.21	Inkvizice v českých zemích (po 1257)	76
001	3.2.22	Vznik samostatné české církevní provincie (1344)	76
001	3.2.23	Pražské vysoké učení (1347–1419).....	77
001	3.2.24	Maiestas Carolina (1355)	77
001	3.2.25	Předhusitský konflikt moci světské a duchovní (konec 14. století)	78
001	3.3	Doba husitská a reformační (1415–1620).....	79
001	3.3.1	Přijímání podobojí a upálení Jana Husa (1415).....	79
001	3.3.2	Začátek husitské revoluce (1419).....	80
001	3.3.3	Sekularizace církevního majetku (kolem 1419)	80
001	3.3.4	Založení Tábora a táboreské chiliastické články (1420).....	81
001	3.3.5	Čtyři pražské artikuly (1420–1421).....	81
001	3.3.6	Uprázdňení pražského arcibiskupství (1421)	82
001	3.3.7	Jednání husitů s basilejským koncilem (1432–1434)	82
001	3.3.8	Pokus o volbu pražského arcibiskupa (1435)	83
001	3.3.9	Kompaktáta (1436)	83
001	3.3.10	Zvláštní postavení táboreské církevní organizace (1437–1452)	84
001	3.3.11	Počátky jednoty bratrské a její oddělení od utrakvistů (1458–1467).....	84
001	3.3.12	Dolní konzistoř (1471)	85
001	3.3.13	Druhá pražská defenestrace (1483)	86
001	3.3.14	Kutnohorský náboženský mír (1485).....	86
001	3.3.15	Svatojakubský mandát (1508)	86
001	3.3.16	Luteránství v českých zemích (po roce 1517)	87
001	3.3.17	Potvrzení náboženské svobody Ferdinandem I. (1526)	87
001	3.3.18	Protizidovská opatření (1541–1551)	88
001	3.3.19	Pokus o protihabsburské povstání a jeho důsledky (1546–1547)	88
001	3.3.20	Povolání Tovaryšstva Ježíšova do českých zemí (1556)	89
001	3.3.21	Znovuobsazení pražského arcibiskupství (1561).....	89
001	3.3.22	Královské převzetí kontroly nad činností dolní konzistoře (1562)	90

3.3.23	Papežské schválení přijímání podobojí (1564).....	90
3.3.24	Zrušení kompaktát (1567)	90
3.3.25	Česká konfese a církevní řád (1575)	91
3.3.26	Zřízení nunciatury v Praze (1581).....	92
3.3.27	Katolická ofenziva (1599–1602)	92
3.3.28	Majestát císaře Rudolfa II. (1609).....	92
3.3.29	Pasovská invaze (1611).....	94
3.3.30	Majestát v praxi (1611–1618)	94
3.3.31	Nařízení o ochraně českého jazyka ve školství a bohoslužbách (1615).....	95
3.3.32	Potvrzení Majestátu Ferdinandem Štýrským (1617).....	95
3.3.33	Začátek stavovského povstání (1618–1619).....	96
3.3.34	Česká konfederace (1619).....	97
3.3.35	Uzurpace katedrály sv. Víta a její devastace (1619).....	97
3.4	Pobělohorská rekatolizace (1620–1740).....	98
3.4.1	Zrušení Majestátu Rudolfa II. (1620).....	98
3.4.2	První rekatolizační opatření (1620–1621).....	98
3.4.3	Převzetí pražského vysokého učení katolíky (1622).....	99
3.4.4	Zákaz nekatolických konfesí (1624)	100
3.4.5	Obnovené zřízení zemské a rekatolizační patent Ferdinanda II. (1627)	101
3.4.6	Cassa salis (1630).....	102
3.4.7	Saská okupace části Čech a návrat evangelické emigrace (1631)	102
3.4.8	Placetum regium (1641)	102
3.4.9	Vestfálský mír (1648)	103
3.4.10	Dokončení rekatolizace (1651–1654)	103
3.4.11	Karlo-Ferdinandova univerzita (1654).....	104
3.4.12	Tolerance slezských evangelíků (1707–1709)	104
3.4.13	Amortizační zákony (1660, 1723, 1771).....	105
3.4.14	Rekatolizace za vlády Karla VI. (1711–1740)	105
3.4.15	Familiantské zákony (1726–1727)	105
3.5	Osvícenský a policejní absolutismus (1740–1848)	106
3.5.1	Zrušení Tovaryšstva Ježíšova (1773).....	106
3.5.2	Tichá tolerance (1777).....	106
3.5.3	Povýšení olomouckého biskupství na arcibiskupství (1777).....	106
3.5.4	Toleranční patent (1781).....	107
3.5.5	Emancipace židů (1781).....	108
3.5.6	Sekularizace klášterů a založení náboženských fondů (1781–1790).....	108
3.5.7	Manželský patent Josefa II. (1783).....	109
3.5.8	Generální semináře (1783).....	109
3.5.9	Matriční agenda (1784).....	109
3.5.10	Josefínská duchovní správa (1780–1790).....	110
3.5.11	Degenerace josefinismu (1780–1790).....	110

3.5.12	Obecný občanský zákoník (1811)	111
3.6	Rakousko a předlitavsko (1848–1918)	111
3.6.1	Dubnová ústava (1848)	111
3.6.2	Zrušení desátků (1848)	111
3.6.3	Návrh kroměřížské ústavy a březnová ústava (1849)	112
3.6.4	Dubnová nařízení (1850)	112
3.6.5	Silvestrovské patenty (1851)	113
3.6.6	Trestní zákoník a sankce za trestné činy proti náboženství (1852)	113
3.6.7	Konkordát mezi Rakouskem a Svatým stolcem (1855)	114
3.6.8	Únorová ústava (1861)	115
3.6.9	Protestantský patent (1861)	116
3.6.10	Prosincová ústava (1867)	117
3.6.11	První série květnových zákonů (1868)	118
3.6.12	Vypovězení konkordátu (1870)	119
3.6.13	Druhá série květnových zákonů (1874)	119
3.6.14	Kongruové zákony (1885, 1898)	121
3.6.15	Zákon o vnějších poměrech izraelské náboženské společnosti (1890)	122
3.6.16	Uznání islámské náboženské společnosti hanefitského ritu (1912)	122
3.7	Československá první republika (1918–1938)	122
3.7.1	Recepční norma (1918)	122
3.7.2	Nové církve a náboženské společnosti (1918–1938)	123
3.7.3	Navázání diplomatických vztahů ČSR s Svatým stolcem (1918–1920)	125
3.7.4	Spor o jmenování katolických biskupů (1919–1923)	126
3.7.5	Prvorepubliková pozemková reforma (1918–1938)	126
3.7.6	Teologická studia (1919)	127
3.7.7	Myšlenka odluky církví od státu (1918–1920)	128
3.7.8	Československá „kulturkampfová“ legislativa (1919)	128
3.7.9	Malá saintgermainská smlouva (1919)	129
3.7.10	Československá ústava (1920)	130
3.7.11	Československý interkonfesijní zákon (1925)	131
3.7.12	„Marmaggiho aféra“ (1925)	131
3.7.13	Modus vivendi (1928)	132
3.7.14	Československý kongruový zákon (1928)	133
3.7.15	Bula Ad ecclesiastici regiminis incrementum (1937)	134
3.8	Druhá republika a protektorát (1938–1945)	135
3.8.1	Mnichovský diktát (1938)	135
3.8.2	Protektorát Čechy a Morava (1939–1945)	136
3.8.3	Holokaust (1938–1945)	137
3.8.4	Akce proti pravoslaví (1942–1943)	138
3.8.5	Vztahy mezi československou exilovou vládou a Svatým stolcem (1940–1945)	138

3.9	Období limitované demokracie (1945–1948)	139
3.9.1	Benešovy dekrety (1944–1945)	139
3.9.2	Začlenění teologické fakulty v Olomouci do svazku nově založené Univerzity Palackého (1946)	140
3.9.3	Další pozemkové reformy (1947–1948)	140
3.10	Komunistická diktatura (1948–1989)	140
3.10.1	Nastolení politického a ideologického monopolu komunistické strany (1948)	140
3.10.2	Ústava 9. května (1948)	141
3.10.3	První zásahy proti katolické církvi (1948–1950)	142
3.10.4	Trestněprávní perzekuce členů církvi a náboženských společností (1948–1989)	143
3.10.5	Státní úřad pro věci církevní a hmotné zabezpečení církvi (1949)	144
3.10.6	Nová úprava rodinného práva a matriční agendy (1949)	146
3.10.7	Likvidace mužských a ženských řeholí (1950)	146
3.10.8	Likvidace řeckokatolické církve (1950)	147
3.10.9	Státní zásahy do církevního školství (1948–1950)	148
3.10.10	Zákaz činnosti adventistů sedmého dne (1952–1956)	150
3.10.11	Převzetí katedrály sv. Víta v Praze neexistujícím „československým lidem“ (1954)	150
3.10.12	Kompetenční změny v dohledu nad činností církvi a náboženských společností (1956, 1969)	151
3.10.13	Socialistická ústava (1960)	151
3.10.14	Amnestie (1960, 1962)	152
3.10.15	Zákon o rodině (1963)	152
3.10.16	Československo-vatikánská jednání (1965–1977)	153
3.10.17	„Pražské jaro“ (1968)	153
3.10.18	Období „normalizace“ (1968–1989)	154
3.10.19	Petice za náboženskou svobodu Augustina Navrátila (1987/1988)	155
4	Platná právní úprava (stav ke dni 1. 5. 2008)	156
4.1	Systém a prameny konfesního práva v ČR	156
4.2	Ústavní garance náboženských práv	157
4.2.1	Úvod	157
4.2.2	Neidentifikace státu s žádnou ideologií nebo žádným náboženským vyznáním	157
4.2.3	Zákaz diskriminace z důvodu víry a náboženství	158
4.2.4	Svoboda myšlení, svědomí a náboženského přesvědčení	158
4.2.5	Právo odmítnout vojenskou službu z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání	159
4.2.6	Právo svobodně projevat své náboženství nebo víru	160
4.2.7	Autonomie církvi a náboženských společností	161

4.2.8	Garance náboženské výuky	163
4.2.9	Omezení výkonu náboženských práv	163
4.3	Mezinárodní smlouvy	163
4.3.1	Úvod	163
4.3.2	Zásadní mezinárodní smlouvy závazné pro ČR	164
4.4	Zákon o církvích z roku 2002	166
4.4.1	Úvod	166
4.4.2	Registrované církve a náboženské společnosti	169
4.4.3	Akreditované církve a náboženské společnosti	171
4.4.4	Svazy církví a náboženských společností	173
4.4.5	Právní subjektivita církevních právnických osob	175
4.5	Církevní sňatky	180
4.5.1	Úvod	180
4.5.2	Svatební obřad	182
4.5.3	Související úkony	182
4.6	Výchova a vzdělávání	183
4.6.1	Vyznání nezletilých a jejich náboženská výchova	183
4.6.2	Církevní školství	184
4.6.3	Výuka předmětu náboženství	186
4.6.4	Teologické fakulty	187
4.6.5	Vyšší teologické školy	189
4.7	Hmotné zabezpečení církví a náboženských společností	190
4.7.1	Úvod	190
4.7.2	Církevní restituce po roce 1989	192
4.7.3	Současný model financování	198
4.7.4	Exkurz (vybrané státy ES)	203
4.8	Kulturní dědictví	205
4.8.1	Skutečný stav	205
4.8.2	Právní rámec	207
4.8.3	Praktické informace	209
4.9	Duchovní služba ve veřejných institucích	209
4.9.1	Armáda	209
4.9.2	Vězeňství	211
4.9.3	Policie	213
4.9.4	Hasičský záchranný sbor	213
4.9.5	Zařízení sociální péče a zdravotnická zařízení	214
4.10	Ochrana náboženských práv	215
4.10.1	Úvod	215
4.10.2	Ústavněprávní ochrana	216
4.10.3	Trestněprávní ochrana	218
4.10.4	Administrativněprávní ochrana	220

4.10.5	Občanskoprávní ochrana.....	223
4.10.6	Ochrana zpovědního tajemství.....	224
5	Mezinárodní konfesní právo	227
5.1	Mezinárodní subjektivita Svatého stolce	227
5.2	Pojem konkordát	229
5.3	Formální náležitosti konkordátu.....	230
5.4	Dělení konkordátů.....	230
5.5	Proces uzavírání konkordátu.....	231
5.6	Návrh smlouvy mezi ČR a Svatým stolicem (2002).....	232
5.7	Evropské konfesní právo	235
	Doporučená literatura a prameny	237